

Kontexty krvavých měsíců: Exkurz: Letniční o sionismu a dispenzacionalismu (část 4/5)

Teologie | 11.3.2018 @ 16.00

1. Co jsme se dočetli ve Vytržení?
2. Kdo je John Hagee?
3. Vztah dispenzacionalismu a křesťanského sionismu
4. Exkurz: Letniční o sionismu a dispenzacionalismu
5. Alternativy dispenzacionalismu a sionismu

Není záměrem tohoto článku popřít, že populární dispenzacionalismus a křesťanský sionismus se v rámci letničního hnutí během prvních tří generací virálně rozšířil. Sám Hagee je ostatně produktem letničního hnutí, jak bylo nastíněno v předchozích příspěvcích a klasičtí letniční vskutku bývávali dispenzacionalisty se silně prosemitským cítěním.¹⁰⁹ Pokládám však za nutné představit jinou linii misijně orientované a velmi uvědomělé letniční teologie, která sionismus i dispenzacionalismus rezolutně odmítá.

Sheppard (1984) mapuje složitý vztah letničního hnutí a dispenzacionalismu v jeho počátcích. Zmiňuje ambivalentní pasáže u A. Myera Pearlmana, který byl co do eschatologie dispenzacionalistou, avšak co do eklesiologie nikoli, protože nerýsoval přesnou hranici mezi Izraelem a církví, nehovořil o věku církve jako o „závorce“ a důrazně tvrdil, že církev je součástí Království Božího.¹¹⁰ Podobného zanedbání dichotomie mezi Izraelem a církví se dopustil Ralph M. Riggs a C. P. Nelson.¹¹¹ Nelson dále do angličtiny přeložil letničními hojně užívanou učebnici hermeneutiky *Hermeneutics or the Science and Art of Interpreting the Bible* od švédského misionáře ve Španělsku Erica Lunda, která vznikla koncem 19. století a nebyla dispenzacionalistická.¹¹² Ernest S. Williams podobně hájí dispenzacionalismus pokud jde o eschatologii, avšak na poli eklesiologie, zvláště v otázkách Ježíšovy pozemské služby a její implikace, dispenzacionalismus otevřeně kritizuje.¹¹³ Vyhraněnějším dispenzacionalistou byl dle Sheppard Frank M. Boyd.¹¹⁴

Sheppard dále zmiňuje základní konflikt letničního učení s dispenzacionalismem: Jestliže se J1 3,1–5 měl naplnit ve Sk 2,17–21 či Iz 28,11 v 1Kor 14,21, pak již dispenzační rámec pro naplnění starozákonních proroctví doslova, čili na fyzickém Izraeli, jednoduše neplatí.¹¹⁵

Balfour (2011). Ostrílený letniční biblista z *Mattersey Hall* Glenn Balfour vidí v eschatologické valorizaci Izraele reakci na extrémní antisemitismus a na teologii náhrady, kterou typicky nalézáme v tzv. „duchovně mrtvých“ mainstreamových církvích.¹¹⁶ Založení státu Izrael záhy po téměř úspěšném pokusu o vyhlazení všech Židů se pro poválečné letniční stalo hmatatelným důkazem, že Bůh svůj plán spásy skutečně vykonává.¹¹⁷ Balfour sám je však v této věci agnostikem. Náš zájem by se podle něj měl obracet i k vykořeňovaným Palestincům, k muslimům a dalším národům. Všimá si dále, že když Ježíš v reakci na otázku obnovení Izraele říká učedníkům „nepřisluší vám poznat časy a doby, které Otec uložil ve své vlastní pravomoci“ (Sk 1,7), neříká jim, že se táží na úplnou hloupost, ale že je to prostě nemusí zajímat. Namísto odpovědi je pak posílá do celého světa, a to bez rozdílu do Judska i k ostatním národům (Sk 1,8).¹¹⁸

Brelo (2012). Dle letničního biblického teologa z *Continental Theological Seminary* a dlouholetého misionáře v Jordánsku Sama Brela je koncept zaslíbené země jako biblicko-teologické vlákno, jehož celkový charakter se vyvíjí od Edenu přes Kenán až po Boží království a „nové nebe a novou zemi“. Brelo dále dokazuje, že spása fyzického Izraele sice je spjata se zaslíbenou zemí, avšak pasáže jako je Ez 37–48 nelze chápat doslovně, neboť byly Novým zákonem zcela jasně zduchovněny (srov. Ez 45,22 s Žd 7,18n). Naplnění všech starozákonních zaslíbení se židům dle Brela uskutečňuje v Kristu, ne v nároku na fyzické teritorium.¹¹⁹ Tímto se v žádném případě nepřipravuje cesta teologii náhrady. Židé jsou stále chápáni jako lid, s nímž Bůh může mít zvláštní plán dle Ř 11. Zcela se tím ale zabraňuje jakémukoli teologickému vlivu na dnešní politickou otázku.

Newberg (2012). Profesor teologie a historie na *Oral Roberts University* Eric Newberg ve své studii varuje před běžným letničním sionismem, který po izraelsko-arabských válkách vedl k naprosté absenci letniční sympatie nejen vůči 500 000 palestinských uprchlíků, ale také vůči utrpění palestinských letničních křesťanů.¹²⁰ Newberg se dále pokouší

o vyvážený pohled na klíčové momenty izraelsko-palestinského konfliktu během celého 20. století a dokazuje, že tento konflikt nemá jasného morálního vítěze. Sionistické čtení biblických proroctví proto dle Newberga postrádá ohled na etický imperativ spravedlnosti.¹²¹ Ačkoli Newberg ví, že dispenzacionalismus byl letničním vlastní, pokládá jej za nekompatibilní, protože dispenzacionalismus je typicky cessacionistický a citaci Jóele ve Skutcích interpretuje nedoslovně, zatímco letniční věří v doslovné naplnění tohoto proroctví jak ve Skutcích, tak ve své zkušenosti „pozdního deště“.¹²²

Pommerville (2014). Podle letničního misionáře a teologa Paula Pomerville je dispenzacionalismus neortodoxní a v Hageeho podání navíc doveden do extrémních důsledků.¹²³ Je podle něj absurdní, že k čemusi takovému dochází právě mezi evangelikály, kteří se vždy snažili o dokonale biblické a ničím neposkvrněné novozákonné evangelium.¹²⁴ Pomerville poukazuje na tvrdou kritiku, kterou Ježíš adresuje judaismu prvního století,¹²⁵ a to zvláště, jak bych rád dodal, judaismu farizejskému, který je přímým předchůdcem judaismu rabínského.¹²⁶

Davies (2018). Profesor teologie a religionistiky z Birminghamské univerzity upozorňuje na zásadní selektivitu způsobu, jakým křesťanský sionismus čte starozákonné zaslíbení země. V Gen 15,18–21 se dle Daviese básnický předjímá dobývání země v Deuteronomiu a u Jozua. Toto však bylo nařizeno jako dobývání násilné. Davies si všímá, že rétorika CUFI tímto směrem kráčí, avšak hodnotí ji negativně a vyzývá k odpovědnému dovzdělávání křesťanů a k odpovědné politické intervenci.¹²⁷

Misionální důraz. Jedním z nejvýraznějších specifíků celosvětového letničního a charismatického hnutí je jeho dramatická a vytrvalá proliferace na misijním poli. Jeden z prvních, byť brzy exkomunikovaných letničních pionýrů Charles Parham například tvrdil, že dar jazyků byl letničním svěřen, aby mohli „bez jakékoli námahy hovořit cizími jazyky“.¹²⁸ Tento spíše úsměvný omyl, z něž několik misionářů po příjezdu na misijní pole rychle vystřízlivělo, poukazuje na misionální étos letničního hnutí. Jsou-li jazyky opětovným naplněním Jóele 3 (Jl 3,1–5; Sk 2,16–21), ano jde-li o „pozdní déšť“ (Jl 2,23) a má-li být evangelium vyhlášeno všem národům, než přijde konec (Mt 24,14), není snad pravá letniční eschatologie i pneumatologie vlastně napůl misiologií?

Se silným důrazem na misii se setkáváme i v díle letničních teologů, a to i proto, že velká část z nich má na misijní pole přímé rodinné či profesní vazby. Tak je tomu i u výše zmíněných letničních teologů, z nichž všichni jsou dle svých publikací či dle mé vlastní zkušenosti silně promisiivně orientováni. Tato korelace misionálního smýšlení s anti-sionismem je pochopitelná. Jestliže má být evangelium hlášáno co největšímu počtu lidí, a to nejlépe dosud neoslovených, pak se na řebříčku prioritních misijních destinací Izrael nachází až za Araby, Afričany, Asiaty a Jihoameričany.

Jako trefný příklad tohoto jevu zde poslouží kniha *Red Moon Rising* od charismatických misijních aktivistů a protagonistů hnutí *24–7 Prayer* Peta Greiga a Davea Robertse. Tato kniha byla nakladatelstvím KMS v české verzi vydána roku 2010 a masově propagována např. na festivalu United v roce 2014. Greig a Roberts v knize sice zmiňují, že červeně zbarvený měsíc je pro ně znamením, o němž prorokovali Jóel a Petr, vůbec však nezmiňují tetrády, židovský kalendář či vytržení, neboť znamení krvavých měsíců je pro ně cosi jako neustále se opakující výzva k opětovnému evangelizačnímu a misijnímu aktivismu v moci Ducha svatého.¹²⁹ Jinak řečeno, krvavý měsíc zůstává, na místo Izraele a eschatologické horečky však dosedá důraz na intenzivně charismatickou a především centrifugální zbožnost v postmoderním kontextu.

Pravda, biblicko-teologický důraz na misii nabývá u letničních místy poněkud bombastických rozměrů.¹³⁰ Za povšimnutí však stojí, že se v praxi téměř dokonale vylučuje s prioritizací fyzického Izraele a že tíhne ke smluvní teologii, o níž bude pojednáno níže. V klasické misionářské čítance od Wintera a Hawthorna, z níž mimochodem vychází u nás propagovaný a v češtině vyučovaný kurz Kairos,¹³¹ například nalézáme článek od Waltera Kaisera s názvem *Israel's Missionary Call*. Kaiser sám není letniční a ačkoli rozhodně není klasický dispenzacionalista, není ani smluvní teolog a na jiném místě hovoří o věčném právu židů na zemi Izrael.¹³² V tomto vybraném článku však zcela jasně říká, že Abrahamovo požehnání bylo předáváno posloupností jeho představitelů, na jejímž konci je Kristus a my jako Abrahamovo „sémě“.¹³³ Kaiser připomíná souvislost Gn 12,1–3 s Ř 4,13; Ex 19,4nn s 1Pt 2,9 a Ž 67 (Nu 6,24nn) s jeho zřejmým naplněním v Novém zákoně. Kaiser sice „nezapomněl na rozdíl mezi Izraelem a církví“, ale zdůrazňuje Ef 2,14 a hlavně a především kontinuitu Božího plánu, který máme jako „jeden lid Boží s jedním záměrem“.¹³⁴ Tím samozřejmě nevyvrací předpoklady křesťanského sionismu či mesiánského judaismu a kdesi v jádru zřejmě trvá na privilegiích fyzického Izraele, z tohoto článku však může vyplývat, že Izrael a církve mají stejný plán a stejná zaslíbení.

Ve stejné čítance nalézáme i příspěvek od Johna Stotta, který posouvá mezník ještě dále, když výslovně uvádí, že Abrahamovo zaslíbení země se vztahuje na křesťany jako na Kristovy spoludědice (Žd 4,3; Ř 4,13; 1Kor 3,21nn).¹³⁵ Ga-

Ilagherová a Hawthorne pak již přímo uvádí, že

Kristus ukončil kletbu a otevřel boží rodinu. Členové každé pozemské rodiny mohou být nyní v Kristu součástí Abrahamovy rodiny skrze víru v Krista. Dědí tím **celé rodinné dědictví** požehnání, aby mohli být požehnáním národům.¹³⁶

Tato absence prosemitských důrazů v letniční misionální literatuře a místy i prezence důrazů anti-sionistických svědčí o mentalitě na pozadí letničního misionálního étosu. Jestliže je misie jako taková silně odstředivá, a to navíc se silným důrazem na nezasažené skupiny, pak důraz na privilegovanost Izraele je pro ni cizorodým, ne-li zcela nežádoucím prvkem. Popularizující misiologové jsou schopni jít touto cestou až do krajnosti, když například vidí v Ježíšově službě v Galileji záměr zasáhnout pohanské národy.¹³⁷ Ať už však máme na takovýto výklad jakýkoli názor, pouze to zdůrazňuje mou současnou myšlenku, že mentalita letniční misionální orientace je anti-sionistická.

Poznámky

Jelikož je tento článek součástí ucelené série, bude ucelená bibliografie publikována až v posledním díle. V současnosti můžete bibliografické údaje k citované literatuře dohledat v příslušné sekci mé knihovny na Zoteru.

109 Olson 2017, op. cit

110 SHEPPARD, Gerald T., 1984. Pentecostals and the Hermeneutics of Dispensationalism: The Anatomy of an Uneasy Relationship. *Pneuma* [online]. 6(1), 5–33. Dostupné z: [10.1163/157007484X00077](https://doi.org/10.1163/157007484X00077). Str. 12–13.

111 Sheppard 1984, 15–16

112 Sheppard 1984, 16–17

113 Sheppard 1984, 18–19

114 Sheppard 1984, 20

115 Sheppard 1984, 21–24

116 BALFOUR, Glenn, 2011. Pentecostal Eschatology Revisited. *Journal of the European Pentecostal Theological Association* [online]. 31(2), 127–140. Dostupné z: [10.1179/jep.2011.31.2.002](https://doi.org/10.1179/jep.2011.31.2.002). Str. 132.

117 Balfour 2011, 136

118 Balfour 2011, 140

119 BRELO, Sam, 2012. *God Dwelling with His Children in Paradise: A Biblical Theology of the Holy Land*. CreateSpace Independent Publishing Platform. ISBN 978–1–4783–0850–8. Viz mé shrnutí Brelovy knihy v BUBAN, Michael, 2016. Něco málo ke křesťanskému sionismu. *Selâ Diet* [online]. [vid. 2018–01–30]. Dostupné z: <https://selah.cz/...mu-sionismu/>

120 Newberg 2012, 205

121 Newberg 2012, 210

122 Newberg 2012, 210. MCGEE, Gary B., 2001. Historické pozadí. In: Stanley M. HORTON, ed. *Systematická teologie*. Albrechtice: Křesťanský život. ISBN 978–80–7112–069–8. Str. 41. Srov. 7. kapitulu v HORTON, Stanley M., 2005. *What the Bible says about the Holy Spirit*. Rev. ed. Springfield, MO: Gospel Publishing House. ISBN 978–0–88243–359–2. Dispenzacionální výklad Sk 2,16 nalezneme v ICE, Thomas, 2009. Dispensational Hermeneutics. *Liberty University Article Archives* [online]. **115**. Dostupné z: http://digitalcommons.liberty.edu/...rib_arch/115. Str. 10; FRUCHTENBAUM, Arnold G., 2000. Israelology (Part 6 of 6). *Chafer Theological Seminary Journal* [online]. 6(3). Dostupné z: http://chafer.nextmeta.com/...s/v6n3_3.pdf. Str. 63. Vizme rovněž typickou poznámku k JI 2,28[3,1] v *The Scofield Study Bible*: „Petr někde, že se proctví naplnilo o dni Letnic. Detaily Jéhoe 2,28 (srovnej Skutky 2,19–20) se tehdy nenaplnily. Petr citoval Jéhoelovu předpověď jako ilustraci toho, co se dělo v jeho době a jako potvrzení, že

Bůh kompletně naplní to, co Jóel prorokoval.“ Viz SCOFIELD, Cyrus I., 2003. *The Scofield Study Bible*. New York: Oxford University Press. Str. 1155. Scofieldova původní *Scofield Reference Bible* byla poprvé vydána roku 1909.

123 POMERVILLE, Paul A., 2014. *The New Testament Case Against Christian Zionism: A Christian View of the Israeli-Palestinian Conflict*. B.m.: CreateSpace. ISBN 978–1–5028–8385–8. Str. 113 (ebook).

124 Pomerville 2014, 497 (ebook)

125 Pomerville 2014, 141 (ebook)

126 Mišna vznikla ve 2.-3. stol. kompilací tradic, které sahají až do 1.-2. stol. př. Kr. Historický Ježíš sám zapadá do profilu farizejského rabína. Jeho tvrdou kritiku farizeů a pouze občasnou kritiku saduceů a žádnou zmínku o esejcích lze vykládat jeho úsilím ono farizejství ze sebe setřást a vykročit novým směrem, což se jemu a jeho následovníkům, jak vidíme, podařilo.

127 DAVIES, Andrew, 2018. Reading Politics Through Scripture: International Relations, the Bible and Conservative Christianity. *Journal of the European Pentecostal Theological Association* [online]. Dostupné z: [10.1080/18124461.2018.1440466](https://doi.org/10.1080/18124461.2018.1440466). Str. 5–9.

128 ANDERSON, Allan, 2005. The Dubious Legacy of Charles Parham: Racism and Cultural Insensitivities among Pentecostals. *Pneuma*. 27(1). Str. 54.

129 GREIG, Pete a Dave ROBERTS, 2015. *Red Moon Rising: Rediscover the Power of Prayer*. Colorado Springs: David C Cook. ISBN 978–0–7814–1287–2. Str. 15, 102 a dále (ebook). Českou verzi možno zakoupit na: <http://www.kmspraha.cz/...ic-na-obzoru>

130 Zmínit můžeme např. i počeštěnou příručku Misie ve věku Ducha od Johna Yorka. Viz YORK, John V., 2000. *Missions in the Age of the Spirit*. Springfield, MO: Logion Press. ISBN 978–0–88243–464–3.

131 Kairos | Výsledky vyhledávání. *Nadační fond Nehemia* [online] [vid. 2018–02–01]. Dostupné z: <http://nehemia.cz/?...>

132 KAISER, Walter C., 2010. Response 3: An Evangelical Response. In: Craig A. BLAISING a Darrell L. BOCK, ed. *Dispensationalism, Israel and the Church: the Search for Definition*. Grand Rapids, MI: Zondervan. ISBN 978–0–310–87740–0. Str. 312.

133 KAISER, Walter C., 2009. Israel's Missionary Call. In: Ralph D. WINTER a Steven C. HAWTHORNE, ed. *Perspectives on the World*

Christian Movement: A Reader. 4th ed. Pasadena, CA: William Carey Library. ISBN 978-0-87808-390-9. Str. 12.

134 Kaiser 2009, 14

135 STOTT, John R. W., 2009. The Living God is a Missionary God. In: Ralph D. WINTER a Steven C. HAWTHORNE, ed. *Perspectives on the World Christian Movement: A Reader*. 4th ed. Pasadena, CA: William Carey Library. ISBN 978-0-87808-390-9. Str. 7-8.

136 GALLAGHER, Sarita D. a Steven C. HAWTHORNE, 2009. Blessing as Transformation. In: Ralph D. WINTER a Steven C. HAWTHORNE, ed. *Perspectives on the World Christian Movement: A Reader*. 4th ed. Pasadena, CA: William Carey Library. ISBN 978-0-87808-390-9. Str. 38. Zvýraznění přidáno.

137 Don Richardson v *Kairos: Bůh, církev a svět*. 4. ed.: Living Spring International. Str. 57. Jde o výukový materiál distribuovaný českou letniční misijní organizací Nehemia, op. cit.

<https://selah.cz/teologie/letnicni-o-sionismu-a-dispenzacionalismu/>